

Vredništvo:

na Travniku št. 377. I, sedstr. (eno
skrbí tudi za raspisiljanje lista).

Prejemlje se za plačilo vsakega
člana tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako natisno vrsto 3
sold., če se izdajo samo enkrat na-
tiso, 2 za dvakrat, 8 sold., če trikrat,
10 s. v. a. — Povrh tega še vsak
krat 30 s. za štampilj.

EPIDURIA TURK

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 27. novembra 1868.

Izhaja vsak petek.

Vrsta po pošti pošiljana na celo leto
3 gold., na pol leta 1 gold. 80 s., na
četrt leta 80 s. Kdor sam po-
šilja, plača na celo leto samo 2 g. 50
s., na 1/2 l. 1 g. 30 s., na četrt l. 70 s.

Narečljiva pisma in reklamacije naj
se pošiljajo vredniliva.

Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici K. Bohar-Jevci na Travniku
po 3 soldov.

Prosimo besede

za nekaj djanjskih in osebskih
popravitkov
(Goriški deželni zbor.)

III.

„Domovina“ pride včasih s svojim vrednikom
pač v nepovoljno zadrego. Že lani po prvih volitvah
so imeli politični modrijani pri kozarcu *) veliko otrobi
vezati, ne zaradi tega, da je bil izvoljen, ampak zaradi
tega, da je bil v „Domovini“ samega sebe za kandidata
ponudil. Moj rajnik oče so prišli enkrat vsi žalostni
k meni in so mi tožili in očitali, koliko grehkih
da morajo zavoljo mene poslušati, češ, da imajo take-
ga sina, ki samega sebe volilcem ponuja. Bilo je tudi
tiste dni po volitvah, ko je v neki kavarni v Gorici nek
Lah „Domovino“ v tla zabrusil, opljeval in s nogami
poteptal. Jez sem rekel očetu: Oče, pustite jih, saj
ne vejo, kaj govorijo. In res, imajo li naši filistri kak
zapovednik o kandidovanju, o kandidaških govorih, o vo-
litvah, kakor so n. pr. na Angleškem, na Ogerakem
itd.? Mislim, da ne. Sicer pa ni res, da sem se jaz
sam za kandidata ponudil, ampak v I. članku omenje-
ni volilni odbor me je moralno prisilil, da sem se dal
zapisati med kandidate, kajti dokazovalo se mi je, da
če jez izvolitve ne prevzamem, zmore brž ko ne kak
nasprotnik naše reči. V dveh sejah odborovih sem se
določno branil kandidature; na zadnje sem se moral
vdati. To je istina, za katero imam dovolj prič.— Še ene
okolščine pa naj bi ne pozabili presojevalci naših
zbornikov, te namreč, da o volitvah januarja meseca
lanskega leta bila je situacija vsa druga, nego po-
zneje in zdaj. — Izvoljen sem z vsemi glasovi razen
dveh.

Zdaj smo prišli do častitljivega naslova „cesarski
kraljsvi.“

„Slov. Narod“ ni prvi, ki „c. k.“ povdarja. Stori-
je to že v zboru poročevavec o volitvi kmečkih ob-
čin goriško-ajdovsko-kanalskih, dr. D. Ne vem, koliko-
krat med čitanjem poročila je z njemu lastnim sar-
kazmom, ki se je po glasu in obrazu razodeval, pov-
daril besede: „imperial regio professore“, o Winklerji
pa „imperial regio pretore.“ Pomenljiva kritika najne
izvolitve, ki jo je izraževal dr. D. samo s povdarjenjem
besedice „imperial regio“, pa ni merila toliko na najni
osebi, kolikor na dozdevno priprostost in nezrelost
slovenskih volilcev, češ, da ne poznajo razločka med
odvisnimi in neodvisnimi možmi.

Ker se črki c. k. toliko povdarjate, zdi se mi
vredno, preiskati, ali se meni častni pridevek c. k. pri-
lega, ali ne.

„Marušič, c. k. profesor“, piše „Narod“; jez pa
se uradno tako-le podpisujem: „učitelj verstva na c. k.
gimnaziji.“ Je-li med tema dvema imenovanjema kak
razloček? Bistven razloček je; ne sicer gledé naslo-
va „učitelj“ ali „profesor“, ampak zavoljo „c. k.“,
ki se v prvem naslovu prideva osebi, v drugem pa u-
čilišču. Učitelj verstva je poslanec ali poročnik cerkve-
ne oblasti, pooblaščenec svojega ordinariata, da oprav-
lja cerkveno, duhovsko službo pri kakih javni, bodi si dr-
žavni, deželni ali občinski napravi. Če služi pri kakem
ces. kralj. državnom učilišču, obseva res naslov učilišča
tudi njega, ali zavoljo tega ni še on sam „ces. kralj.“
Plačo dobiva (na gimn.) iz študijskega zaloga, ali verski
zalog (Religionsfond) jo mora študijskemu povrniti, tedaj
je prejema prav za prav iz verskega zaloga. Verski zalog

*) Leski meščani, se ve da. Vr.

pa je po ostri pravici cerkven zalog, dasi ga vlada o-
skrbuje. (Res je, da mora vlada goriškemu versko-
mu zalogu menda blizo še dvakrat toliko dokladati,
kolikor on sam znaša, ali tega je po večem ona sama
kriva; zakaj je nekdanj z odvzetim cerkvenim blagom
tako slabo gospodarila?) Tudi fajmoštri cesarskega
patronata dobivajo doplačo iz verskega zaloga, za-
voljo tega pa se ne pišejo in kličejo „c. k. fajmošter.“
Bili so res časi, ko so se fajmoštri s tem naslovom
ponašali; tistih časov ni in ne bo več. (V naši nadško-
lji je zdaj le en sam duhovnik, ki se še tako podpi-
suje, brž ko ne po nevednosti). Kakortodaj fajmoštrona
mnogoomenjeni naslov ne pristaja, tako tudi profes-
sorjem verstva ne. Poslednjih položaj je blizo enak po-
ložaju poročnikov kakoga vladarja pri katerem vnanjem
vladarju. Naš Metternich v Parizu ni francoski urad-
nik, ampak avstrijsko-ogerski. Po tem takim nisem jez
uradnik v istem zmislu, kakor c. k. uradniki. Kar se
pa odvisnosti tiče, nisem ne več ne manj odvisen, ka-
kor moj gosp. kollega Greuter na Dunaji. In pa odkod
in k čemu tudi neki odvisnost? Je li se duhovniku
„bati za kruh svoje družine“? „za službo“? Kaj pa
bi bilo, ko bi me vsled „propogumanga“ vedenja v zbo-
ru od sedanja službe odstavili? Šel bi, kamor je šel
Vodnik, kamor je šel Trstenjak. Tako se menda ven-
dar nikdar ne pregrešim, da bi mi ne hotelo proč. ško-
fijstvo kakoga vikarijatiča podeliti.

Zdolo se mi je primerno, razložiti to stvar ne le
„Slov. Narodu“ na znanje, ne le zavoljo samega sebe,
ampak zato, ker je po principu važna. — Jez sedim v
zboru kot narodnjak in duhovnik; kot takega so me
volilci volili. Pripravljen sem pa svoje mesto vsak hip
komu družemu prepustiti, a slabšemu (gledé na prid
naše narodnosti in ozir občne naloge zborove) kakor
sem jez, ne. Kdor se sam ne spoštuje, ni vreden, da ga
spoštujejo drugi.

Teh posnetkov iz moje „rudeče knjige“ naj bodo
za ta pot zadosti.

Iz deželnega zbora

goriškega.

Posnetek iz obravnave postave
zastran šolskega nadzora v seji XI.

2. okt. t. l.

Posl. A. Marušič razlaga, zakaj se je namenil,
končnega glasovanja se zdržati.

(Protiodgovor *).

Kar se mene tiče, moram opomniti č. gosp. po-
ročevavca, da jez nisem nasvetoval prestopa na dnev-
ni red, in tudi se ne vpiram načrtu postave samemu

*) Za Marušič-em je govoril v katoliškem zmislu dr. Doljak zo-
per načrt postave sam na sebi in zoper njega principe, in nasvetoval
na zadnje prestop na dnevni rad ali zavrnjenje postave. — Poročevavec
dr. Pajor je odgovarjal zdaj vsaj obema h kratu, zdaj vsakemu
posebi. Marušič-ev protiodgovor se ozira samo na glavnejše poroč-
vavčeve ugovore, kateri se njega zadevali. V prvem odgovoru je bil dr.
P. že precej smeren, da si je med drugimi zahteval, da je „tudi on po
katoliški šegi krščos, vendar pa, da ga vest ne peče, da se katoliški
načel ne drži.“ Kaj je zastran apostoljaka našel rekel, razvidi se iz
M—č-eva odvrnitve. Vse meje pa je prestopil še le potem, ko je imel
zadnje besedo in vedel, da mu ne sme nihče več odgovarjati. Takega
govora—ne v protikatoliškem ali protikršanskem zmislu—ampak v proti-
verskem (protiposlušnem) sploh ni še celo dunajski zbornica nikdar
slišala. Njegovo stališče je bilo določno stališče svobodomiselnikov
(liberi ponastori). V vsaj zbornici pa ni ga bilo enega poslušavca, da
bi bil taka našela in tako govorjenje bedi si v besedo ali ploskanjem
pohvalil. Vr.

na sebi. Hota sem le pokazati svoj položaj razlogi podpreli svoje vedenje, zakaj da bi misliti nazadnjega glasovanja o celi postavi.

Zelal je č. gosp. poročevavec, naj bi mu navedel kako črtice zastran zgodovinske pravice, ki jo ima cerkev do šole. Te reči so že tako znane, da se mi je zdelo nepotrebno, omenjati jih. Ves svet vé, da je cerkev stvarnica šol kršanske dobe; šole so imeli vselej za hčer krá. cerkve. Dovolj bodo, če omenim n. pr. katehetovsko šolo v Aleksandriji v Egiptu že v prvih stoletjih kršanstva; potem imamo Benediktino, Ursulinarice, piariste in današnji dan šolske sestrištva. Ni li bil ves šolski poduk vselej pod vodstvom in nadzorništvom cerkvenim? Z ene besede, vse zgodovina šolstva poje nepretrgano hvalo dotičnim zaslugam krič. cerkve.

Govoril sem o božji pravici, ki jo ima cerkev do učbe, so ušlo č. gosp. dr. Pajerja — do sem ga prav razumel — besede, da, ko bi se mi ravnali po Apostoljnih in njihovih načelih, bil bi napredok nemogoč. To mu nasproti trdim jez, da ni ga v zgodovini in ga jez ne poznam anglojskega in čudovitojškega napredka, kakor je tisti, ki ima svoj vzrok in pogon v načelih Apostoljskih.

Omenil je dalje č. gosp. poročevavec, da nova postava ne izklopa cerkve in šole; da naj ji pušča vsa verski poduk, in odločuje v šolskih svetovavstvih tudi duhovnim njih musto. Da, v tom oziru izkazuje postava cerkvi res milost; ali naj smom opaziti, da cerkev ne more biti zadovoljna z golo milostjo, v tom ko jej gro pravica do vse učbe. To jez tako razumem, da ima pravico nadzorstva glodé duha občne sebe. Cerkevna oblast se ne sme skriti na goli katekizem; smivoč vse varejo, vse učbe, tudi v družih predmetih moraje prešinjati versko — pravni principi. Dandanašnji se kaže, žalibog, kakor da bi samo poduk bil vse in naravnost ša stvar. Sam suhi uk je marveč zelo nevaran; uk mora biti gojiven (educativ) in vse gojivno podučevanje treba da prešinjajo versko — pravna načela. In v tom oziru ne nahajamo v postavi nikakega poročstva.

Zdi se nadalje, kakor da bi č. gosp. dr. Pajerja vpliv cerkve na šolo tako razumel, da bi se imelo vse učbe službe le samim duhovnim podeljevati (Pajerja No). To liko cerkev ne tirja, marveč jez, kar se menev tifo, dopuštal bi svetne ljudi (Elemente. Iniciale) ne le v šole, timveč ne bi imel nič zoper to, da bi se tudi še drugih v ožjem zmislu cerkvenih opravil vdeleževali; kakor vidimo to n. pr. na Ogerakom, kjer škofje tako imenovana cerkvena svetovavstva napravljajo.

Moje mnenje zastran odgoje je to: Versko — pravni principi morajo biti sol in zabela vsoga uka. Cerkev si ne svoji učbe v vseh predmetih, ampak zahteva samo, da bi imela tudi ona kaj govoriti glodé s bračanja ali neobračanja versko — pravni načelona občni uk. In za tega voljo ne sme biti ne popolnoma ločil verski poduk od poduka v ostalih predmetih; na to pa meri ločitev cerkve od šole. (Dr. Pajerja pretrgavši govorilika: Postava dovolja cerkvi popolnoma svobodo zastran verskega uka; v ostalih parbo poduk neodvisen od vsakoršnega vjikanja raznih ver). Marušič nadaljuje: Ravno v tem tiči po mojih mislih zelo. Šola bo po sihmal v teoriji indifferentna proti raznim verskim spoznavam, (Pajerja: Prav, indifferentna), pa v praksi? Jez bi imel rad šolo konfesionalno. Kajti, če ima biti uk gojiven, mora se ravnati po pozitivnih versko-moralnih principih, po principih pozitivne vere (to velja tudi za druge vere, kjer imajo večino, ne samo za katoliško), ne pa po nedoločnih načelih (massime vaghe) zgolj humanitane pravne. Potrebno je torej, da je šola konfesionalna.

Sicer pa ni res, da vera — kakor je č. gosp. por. rekel, — pamet mori; prava vera (besede „prava“ povdarjam) pameti ne le ne mora marveč še razsvetljuje jo in podpira.

Druzoga nimam kaj reči.

Politiški ogled

Avstrijsko-ogerska država.

Naša država ima zdaj svoje težišče v Pešti, kjer se delegaciji posvetujete o skupnih zadevah. Občani sej

ni imela svojega, vseh delov vane je se le v tisk, ki je razdelke skupnega predstavnika, vseh delov se je tudi sporočila teh odsekov; sploh skušajo prihraniti stroškov, kolikor je mož. Razpore menda ne bo med našo in ogersko delegacijo. — Predložila se je delegacijama tudi „rudeča knjiga“, to je zbirka važnejših diplomatskih pisem, ki jih je pisalo skupno ministerstvo zunanjih zadev temu ali unemu naših poročnikov pri tujih vladarjih. Nar. zanimivejša so pisma zaradi pogajanja z Rimskim Sedežem zastran konkordata in novih verskih postav.

V spodnji (poslanški) zbornici ogerskega zbora so 26. 6. 20. let 24. t. m. v prvo zopet pokazali poslanici hrovaškega deželnega zbora, in to vled ni davno potrjenega poročnika med Ogerci in Hrvatji. Zbor jih je stoji v prvoj, pozdravljanje in odpravljanje v madžarskem in hrvaškem jeziku. To bi bilo vso prav dobro in lepo, ko bi le porazumek na trdnjih nogah stal; ali pravi hrovaški narodnjaki niso z njim zadovoljni. — Hrovaški poslanec v Pešti se volijo izred sebo tudi z ukoje, a delegato v ogersko delegacijo.

Na Dunaji so pokopali, v torek, z veliko svečanostjo mestnega čupana, Andrija Zelinka o.

Iz Ljubljane. V ponedeljek 23. t. m. so napravili državni povelj ljubljane slovenskega naroda, dr. Jancicu Bleinčiču, za njegov god berenado.

Iz Trsta. Ni nečude brez vrste. Dogaški tržaški meseca julija so bili za slovensko roč kakor poletna ploha na rodovitni svet. V kratkem bi Trst in trško narodno verigo oklenjen; na petih narodnih ognjiščih (štavnica) si boljjo vril okolščani jeklo za nma svitlo meče. V nedeljo 22. t. m. je bila občpna svečanost štavnice Lončarske in Ročarske, pri ločen; občni štavnice ljudi, tudi mnogo gospod iz mesta, so se vdeležilo slovesnosti. Res, da se svoboda narodnih iskazovanj nekako ovira, prepoveduje se namreč slovenske zastave in pripuščeni samo trškovi trbojki in avstrijski zastavi, ali to navdušenost in napredka ne kali. — Kako je ta napredok slovenski ljubosilni mestni gospodski po volji, posnamo se iz tega, da je to dni poslanca in čupana Primožica vstilo nek uradni italijanski dopis, kteroga je bil prej nazaj poslal. Trije izvrševatelji so imeli povelje, mu ga vročiti; in, ko bi se ga branil, pa na vrata priti, če, da magistratni uradni jezik je italijanski in da okolščani znajo sploh italijanski. Meseca julija so hoteli ti slovenski siroveži meščane pobiti, in zdaj jim že mestna gospodstva sama spričevale daja, da so olikani Italijani! Pred 5 meseci prepovedano okolščanom v mesto priti, zdaj se mestno starešinstvo uradno ponaka s protestom Trebčanov, zoper ločitev od mesta. Popred tožbe na tožbe, koliko stroškov da okolica mestu prizadeva, zdaj starešinstvo samó od seba organizirano po okolici postavlja, ker vidi, da novi učitelji orglati ne znajo; pač ponosni smejo okoličani biti, da se mesto zdaj za nje toliko prizadeva in poganja! — Državnega poslanca Conti-ja je minister uni dan le dobro oklestil, ko je svoje stare tržško pravice v zbornici poslancev razlagal. Ko bi slovek ne vedel, kaj za temi pravicami tsi! — Imenovani so občni kanoniki tržaški p. n. gg. Ant. Ukmar, dek. Tomajski; mestna sejmotra dr. Iv. Glavinia in Ant. Hrovatin; in katebet na drž. gimnaziji, Ferd. Staudacher.

Vnanje države.

Na Španjskem se še nje na ve, ali bo republika, ali bodo imeli kralja za vladarje in pa kakšnega; izmed mnogih ponujavcev. Dan na dan pa bomo slišali, da se je vnela državljanska vojska med raznimi stranikami. Kaj, ko bi ni sednje general Prim; samoga se be razglasil za kralja?

Dopisi.

Z gorškega Krana, 19. t. m. — p — Uni teden sem bil v Trstu; imel sem potegniti obresti od nekib občinskih obligacij (ad narodnega posojila). Grem k detelat denarnici; pokazem pobotnico po slovenski pisano, ali kakor hitro jo uradnik pogleda, vrže mi jo nazaj, rekoč, da je ne razumem in da ne ve, kaj bečem (govoril je gospod po slovenski). Jez mu spo-

dobno očitam, da, ako dam pobotnico po italijanski pisati, moram za njo plačati, sicer pa da saj imamo § 19! A kaj § 19 — pravi — zdaj to ne gre, mi ne znamo tistoga jezika; v prihodnje, kedar pridejo mlajši uradniki na naše mesto, bodo že znali, zdaj ne moremo slovenskih pobotnic sprejemati. Drugi uradniki, ki so naju gledali in poslušali, so se smejali, ne vem, ali meni in mojemu zahtevanju, ali slovenskemu uradniku, ki je trdil, da slovenski ne razume. — Ko sem videl, da se gospod ne da spreobrčiti, ni bilo drugače, ko da sem šel, dal si pobotnico po italijanski narediti, da sem le denar potegnil, ker se mi je nudilo domu. *)

iz Crastič. Kaj ne, da se je zdelo bravecem „Domovino“, da naša čitalnica že predolgo spi? Ne mislite slabega, še živimo, in pa kako! 22. t. m. smo imeli besedo, s katero smo zopet za velik korak naprej stopili. Ne bom hvalil izvrstnega petja, saj so ga deležniki veseliče sami dovolj hvalili. Ali to je nekaj posebnega, da smo spravili gledališčno igro na odor, igrali smo Vilharjevoga „Župan-a“. To je bilo kaj za naše ljudi! počiti so hoteli za smehom. Govoril je A. Pirjevič; deklamoval („Pevčovo kletov“) kmečki sin Jož. Batič. — Končala se je veselica s tombolo. Godlov je bilo prišlo obilno iz Šempas-a, Vitovlj, iz Sela, Malova, Gobja itd. Iz Kamnjske fare nam je pa došel lep jozdrav. — Nikdar ne pozabimo tega večera.

Domáci novičar.

(V Gradščici, v jetnišnici) je bil že zopet hud vpor. Začel so jo s tim, da je en jetnik z okna vojaškega stražnika zmerjal in sploh Ogrca in vojaščino grdil. Vojak je dolgo trpel, potem pa je hotel ostrašiti prodrznega jetnika s tem, da je v zrak ustrelil, pa nehoté psovavca zadel in ranil. Zarad tega je nastal velik hrup med jetniki. Bilo je to 18. t. m. Drugi dan so hoteli obhajati gospodje jetniki obletnico, od kar so stekli avstrijskim vjetnikom železje. Ali, ker se že dalj časa nič kaj spodobno ne obnašajo, jim ni hotelo oskrbnitstvo tega dovoliti. Na to so vproje vsi okoli 400 in nočejo delati, niso prišli ni kuhar, ni kurar. Dva dni so se raji postili, ko da bi se bili kakoga dela lotili. Ko se je neslo božikom kosilo, so začeli strašno razsajati, da se je vse Gradščico prestrašilo. 20. zvečer so se pomenili jetnišnični adjunkt, okrajni glavar in vojaški poveljnik, stotnik Gruber, in sklenili, da se imajo naslednji dan, 21. t. m., vporniki k delu prisiliti. Iz Trsta pa pride medtem telegram, da naj se sila opusti in raji drugi ljudje za kabanje najmejo (Presneto modro! Vr.) Ali okrajni glavar ni mogel tega povelja izvršiti, ker je jetnišnični adjunkt rekel, da, če se to stori, on zdajci službo popusti; vojaški poveljnik pa je odrekel vsako nadaljnjo pomoč, češ, da, če se tržaški ukaz izpolni, ni mogoče več vpora urotiti. 21. t. m. zjutraj se je podal stotnik Gr. na čelu ene kompanije vojakov v sobane, prisilil jetnike k delu in se polastil nekterih kolovodjev. Zdaj je v jetnišnici zopet mir in red.

(Nove pošte) bodo na Goriškem v Devinu, Gradu (otoku), Ogledju, Flumizelu. Službe dotičnih novih poštnikov so že razpisane.

(V Trnovškem gozdu) je našel nekak. k. gozdnarski pomočnik 18letnega mladenca iz Lokvi, ko je en drevesni vrh pretekaval, da bi za lože domu spravil. Gozdni čuvaj je imel to za tatvino, Lokvečan pa pravi, da je bil vrh veter zbit, in takles po tleh pobirali da imajo ljudje pravico. Božisi kakor kolij gozd. pomočnik je hotel vzeti kmetu sekuro, ta mu je hotel dati; po dolgem borenju mu jo vzame in mladenec odide. Ali komaj je bil kakih 35 korakov daleč, višje od poprejšnjega mesta, sproži se čuvaju puška in zadene mladenca od zad. Kako je bilo? Gozdnarski pomočnik je sam ta nearečni dogodek naznanil okrožni sodniji. Med borenjem je izbil kmet lulinov cev (ror) iz ust in mu je padla lula na tla. Ko je po temi išče, zapazi, da je petelin na puši napet in misli, da se je znabit ob kakem grmu napel; hoče ga

*) Pobotnico slovensko imamo mi v rokah; pravilno je narediti; samo to je morda splošno; da si denarica „e. k. glavni denarna denarica“, ampak le naravnost „denarica denarica“ imajo vsi.

odpeti, pa ker ga je v roko zeblo, se mu je sprožil, da je fanta po nesreči ostrelil. Ostreljenec je v nevarnosti, kajti to mu je 18 debelih siber v život. Kaj ko je prav za prav bilo, pokaže se iz sodnijske preiskave.

(Kdor išče najde) V Gradščici je bil 23. t. m. v gledališčni ples. Že pri plesu in potem zunaj so se dva Gradščičana in en Goričan tako obnašali, da sta jim dva žandarja volela, naj bota zmirom in naj grota dotan. Ta opomin je nujenje nagajavec razsrdil tako, da eden izmed njih onega žandarja tako močno na prsi vdari, da se je na tla zgrudil, in zdajci se spušta Gradščičana v bog; Goričan pa — velik, močan mož — je skušil drugomu žandarju puško izviti, in, ker ni hotel po večkratnem opominu odjenjati, mahno ga žandar s sabljo po roki, da mu ciplo (pol) proščee. To za silo se je dala zavezati. Pripeljali so ga v goriško bolnišnico.

(„Tabor pri Šempas-u“) je naslov knjižici, ki je ravno kar na svetlo prišla in obsega popis vjoga, kar se je pred, med in po taborju godilo; ponatjanjevi so tudi vsi govori. To je spominok na tabor in nudjati so jo, da si ga omislijo vsi, ki so se taborja vdoležili, pa tudi taki, ki niso bili zravou. Knjižica obsega 21 tisk. pol in velja namo 2/1 soldov. (Dobiva se pri g. Krnoma Klavžarju doželnou uradniku.)

(Prč. gosp. Stefanu Kofol-u), nadškofjskemu računarju v Gorici, je podeljena čast pravoga konsistorialnega svetovavca.

(Ostiba županov okolice goriške). Slišimo, da bodo okolice župani protestovali zoper preveliko število vojaških novincev, ki jih mora okolica dati v primeri z mestom. Okolica jih je dala letos 94, imsto 25. Na okolice jih pride po razmeri stanovavcev naj manj 15 proveč.

(„Novi svet.“) V „Domovini“ in v drugih časnikih že napovedana šalolgra „Novi svet“, ki jo je spisal gimnazijski profesor in čitalničin predsednik v Gorici g. Ant. Klodič, prišla je ravno kar na svetlo. Tiskarna je v Seitz-ovi tiskarnici prav lično s štoto novimi črkami. — Dejanje se vrši v Kobaridu in se suče krog nove železnice, ki se ima delati skoz Sočko dolino. Dejo mojstra hvali. Obšlrno kritiko prinesemo v prihodnjem listu; med tem naj sežejo naši vojaki po knjižici, da se bodo sami prepričali, ali bomo resnico govorili, ali ne. Za goriško Slovence ima sama na sebi izvrstna šalolgra tudi še to mikavno, da ji je gledišče romantični naš Kobarid s svojim Krnom, Kukom, Matajurom in bistro—modro Sočo. Knjižica velja 50 soldov in se prouaja v štacuni pri Seitz-u (someniščni kapeli nasproti.) Pozneje, kedar se razpošlje knjiga bukvarnicam, bo cena viša.

Govori

na taborju Šempaskem.

(Daje.)

O 5. točki: Naj se vraduje v škofjskih in sploh cerkvenih uradih po slovenski je govoril g. Klavžar, dež. uradnik na Goriškem takole:

Duhovščina se je od nekdanj vpirala vsomu potujčevanju; stala je trdno in stoji še dandenes za narod.

Ko se je v krvavem letu 1848 zopet obudilo narodno čutje, ko so se jeli tudi po vseh naših pokrajinah čvrsto gibati Slovenci in krepko in stanovitno tirjati svoje pravice, — vzdigala je tudi naša duhovščina svoj glas z ljudstvom, — in ta glas ni popolnoma potihnil; tudi today, ko je vlada zopet ustavo preklicala in nam vse tiste pravice in prostosti nazaj vzela, s kterimi nas je le toliko božikala, da smo zopet krotki in poblevni postali — Ne! tudi po 1849 l. je naša duhovščina narodu zvesta ostala in skrivno pa skrbno gojila tisto sveto iskro, katero bi nam bili tuji, sovražni elementi tako radi udušili in za vse veke pogasili.

In ko so nam časi zopet nekoliko ugodni prihajali, jela je tudi naša duhovščina ono sveto iskro zbujati in čedajje bolj oživljati, da se je do žarečega plamena vnela, ki šviga zdaj iz naših src, navdušenih za dom in za mili naš narod slovenski.

Kar velja pa o naši duhovščini sploh, to ne velja tudi o slovenskih škofjstvih ali prav o škofjstvih

na Slovenskem. Tem imamo marsikaj očitati. In da govorim posebno o našem škofijstvu, — očitati mu moramo, da je predolgo molčalo in se nevednega delalo, ko so v čisto slovenska Brda vbajali italijanski duhovniki, in sicer taki duhovniki, ki si niso upali ali celo niso smeli služiti v lastni domovini; v Brdih pa so za prostovoljno darilo z laškim podukom zasajali laški duh in laške vraže. Slovenci! ozrite se na britko Dolenjo in Biljano, in prepričate se, da resnica ne laže.

Očitati moramo našemu škofijstvu, da se je pregodaj udalo tam, kjer na spodnjem Krasu tako imenovani Bezjaki prebivajo, pripustivši, da se jim je jelo pridigati v laškem jeziku. Ni davno še, kar se je tam sploh le slovenski govorilo, — sedaj so se Smarinci popolnoma izneverili svojemu narodu, postali so pravi bezjaki ali narodni pankrti.

Očitati moramo našemu škofijstvu, da je še te dni poslalo laškoga duhovnika — in ravno Bezjaka — na slovenski Kras, — duhovnika, ki le za silo slovenski lomi, po duhu je pa vseskozi Italijan — in podložilo mu je tako službo, ktere si je želel marsikteri vreden slovenski duhovnik.

Očitati moramo pa vsem škofijstvom na Slovenskem sploh, da uradujejo v svojih uradnih večidel le v tujih jezikih. Menijo sicer, da je že zadosti, da se rešujejo naše slovenske vloge v slovenskem jeziku. Častiti gospodje, zelo se molite! Slovenca ni nikakor zadosti, da se mu njegove pravice le po koščkih namotujejo; on hoče, on turja vse, kar mu po pravici gre pred Bogom in pred svetom!

Očitati moramo škofijstvom na Slovenskem, da je menda njih upliv, da so ona kriva, da uradujejo splozi vsi podložni cerkveni uradi v tujih jezikih. — Slovenci! na slovenski zemlji rodili so te slovenski stariši; slovenski mašnik to je krstil; slovenski botri so ti pri krstu priče bili, — pa pri vsem tem spriduje se ti krst v tujem jeziku. — Slovenci! Izmed slovenskih hčera izbral si si nevesto in peljal jo pred altar; slovenski mašnik vama je lepo zvezo blagoslovil, slovenski svati so vama kot priče na strani stali; — vsi žemnitvanjski spisi pa so pisani v tujem jeziku. — Spriduje se nam Slovencem obnašanje, spriduje se nam ubožstvo in še marsikaj družoga — vse le v tujem jeziku.

Ali to so krivice, ki se godé slovenskemu narodu, in tem večje in očitniše so te krivice, ker ga ni sposobnega jezika za cerkveno uradovanje na Slovenskem, kakor je ravno slovenski jezik; saj je jezik čisto katoliškega naroda; in te prednosti nima nobeden drugi jezik na svetu.

Da se nam pa te krivice godé, kriva je zraven tudi stara navada in navada je železna srajca. Opomnim naj pa visokočest. škofijstva in duhovščino sploh, da ravno ona nam vsak dan pridiga, da kdor v krivicah zastaja in se ne da poboljšati, temu se ne odpusti greh, ni na tem, ni na unem svetu.

Zatorej, škofijstva na Slovenskem! zarotujem vas v imenu našega tabora, v imenu celega slovenskega naroda, bodite nam pravična, poslavljajte nam vrle sinove matere Slave, vredne slovenske duhovnike posebno na naše meje, — ker tam je nevarnost in zato potreba; — uradujte nam Slovencem slovenski in velite vsem vašim podložnim cerkvenim uradom, naj tudi tako store, — znebite se zastaranih navad, — in slovenski narod vam radovoljno in veselo odpusti — vse stare grehe.

Tudi to resolucijo je sprejel tabor soglasno.

(Kon. prih.)

Popravki in dodatki vredništva

k govoru gosp. Klaužar-jevemu.

Z dovoljenjem g. govornika naj dodamo tu nekaj opazek. Naj popred moramo povedati, da, ako pomislimo, zakaj je taborjev odbor pri točki zastran slovenskega uradovanja v cerkvenih uradih sprejel besedo „želiti“ namesto „zahtevati“; zdi se nam, da se nekteri reki in izrazi v govoru nič kaj ne vjemajo s pobleveno „željo“, ampak da so še za „zahtevanje“ preojstri. Toliko sploh. Kar se tiče „očitih“ goriškemu škofijstvu — ktere, imajo (to radi priznavamo) pošten namen — naj smemo nekaj djanjskih reči popraviti.

Škofijstvo je v Gorici, in ono je včasih zadnje,

ki kaj zve, kar se po nadškofiji zgodi; torej, kjer ni tožnika, ni sodnika.

Ali je res, da so hodili laški benečanski duhovniki v naša slovenska Brda pridigati, in sicer po laški (!) pridigati, tega ne verjamemo. Da pridejo kakšenkoli čez mejo maščovat, zna biti. To samo na sebi pa ni menda nič slabega (!). Bodi si pa, kakor koli, gotovo je, da brez dovoljenja dotičnega domačega dušnega ovrbnika ne sme po cerkv. pravilih nobeden duhovnik ktere koli duhovske službe opravljeni, še naše nadškofije duhovnik ne, tem manj tujec. Če je tedaj res bila kdaj kaka napaka, krivi bi je bili ondašnji mejni duhovniki, nikar pa nadškofijstvo v — Gorici. Da naše sedanje nadškofijstvo samovoljno nepotrebno ali celo napačno naredbe ustavi, brž ko jih izve, pokazalo je pred nekimi leti, ko je bil začel nek vikar na zahodni meji meni nič, tebi nič krščanski nauk namesti po slovenski, kakor je tam od nekdanj bilo, po laški učiti. Žalibog, da ni rajniki škof Valant tuji pri sv. Ignaciji v Gorici tako storil, ko je nek še živeč gosp. slovenski krščanski nauk za odrasle odpravil. Ko bi se po slovenski učilo, bila bi cerkev ljudi polna, tako pa — (Kako je, priča cerkev sama vsako nedeljo.) — Da, se jo St. Martin konca Krasa (blizu Gradišča) pred 50 leti polščil, *) tega je škofijstvo ravno tako malo krivo, kakor da se je polščil bližnji Zagraj (Sagrado), ali pa Ločnik. To je navadna prikazen, da se laškemu življu ne le slovenski, temuč (kakor vidimo na Tirolskem) tudi celo velekulturni nemški, umika. Laščina je veljala pri nas od nekdanj za bolj „nobel“; zato se ji je narodno nezavedeni Slovenec uklanjal. Nemščini nasproti pa je laščina bolj mehka in gibčna. Veliko so pripomogle k polščanju naših vasi tudi ženitvo. (Sicer pa, kakšno laščino da govorijo ti naši odrodniki, naj kažejo ti le primeri: Čambers, šoldri (sorell), il goranji kon'e; maladetta di kalcesta, maj no la podevi najdit' itd.) — Da se mora potem, ko se je tak kraj še davno ves polščil, slovensko pridigovanje opustiti, razume se samo po sebi.

Naj kočljivejša stvar v govoru je očitanje, da je poslalo škofijstvo „na slov. Kras nekoga duhovnika, ki le za silo slovenski lomi, po duhu je pa vseskozi Italijan itd.“ Res je, da je bil hrup zaradi podeljenja te službe velik, ali ne zaradi narodnosti dotičnega duhovnika. Ker si pa ne moremo misliti, da je prč, nadškofijstvo brez vzrokov to tako storilo, spoštujemo te vzroke. Kar se tiče tega, ali zaznamljeni duhovnik slovenski zna, ali ne, naj povemo samo to, da je že od nekdanj, predno je še na Kras mislil, „Domovina“ naročnik, in drugič, da smo imeli priliko, videti eno čisto pravilno pisano njegovo pridigo. Opomniti pa moramo g. govornika, da ne smemo dati veljati načela, da ne smejo rojeni Lahi v slovenskih krajih službovati, kajti nekdanj je bilo v Lahih tudi vse polno slovenskih duhovnikov. Samo popolno znanje jezika naj ima ceteris paribus določiti, ali je kdo za kako službo sposoben, ali ne. (Sicer pa se navadno še silijo Lahi v slovenske in Slovenci ne v laške kraje). Da bi bil omejen duhovnik „vseskozi Italijan“, ni verjetno, marveč vemo, da je bil takajšnjim Lahonom (kot korni vikar v Vel. cerkvi) trn v peti. (Konec prih.)

Morsni kurs 25. t. m. Metall. 58:90; narodno posojilo 64:10; London 117:70; adžjo srebra 115:75 cekini 5:53.

Loterijske številke. 18. t. m. na Dunaji: 70, 4, 15, 90, 26; — 25. t. m. v Trstu: 78, 28, 4, 52, 50.

*) V št. Martinu so skraj vsi Vicentini, kar pomeni, toliko, ko Vicentini. Ime samo kaže in ustne izreke potrjuje, da so prišli iz Vicence kot grejski knezi (koloni). Po izviru s slov. Vrhovci so se bili nekako poslovenili; zdaj pa prevagajo laški jezik. Vr.

Oglasnik.

V gostivnici „pri Marzinu“, v semeniščni ulici, se bode razprodajalo ob somnji sv. Andreja obilno lanskega platna, robcev (faconeteljnov), možkih in ženskih srajc, in sicer po nar. niži ceni, kakor se razvidi iz cenika, ki se dobiva po vseh javnih shajališčih (kavarnah, gostivnicah itd.)